

## SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 7/2005 vp

### Hallituksen esitys työllistymisen ja muutosturvan toimintamalliin liittyväksi lainsäädännöksi

#### *Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle*

### JOHDANTO

#### *Vireilletulo*

Eduskunta on 26 päivänä huhtikuuta 2005 lähettäessään hallituksen esityksen työllistymisen ja muutosturvan toimintamalliin liittyväksi lainsäädännöksi (HE 48/2005 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan samalla määrännyt, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle.

#### *Asiantuntijat*

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Pasi Järvinen, työministeriö
- hallitusneuvos Pasi Koskinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Olli Häkkinen, Kansaneläkelaitos

- ylitarkastaja Niina Jussila, Vakuutusvalvontavirasto
- toimitusjohtaja Heikki Pohja, Työttömyysvakuutusrahasto
- toiminnanjohtaja Juhani Talonen, Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö
- lakimies Jarmo Pätäri, Akava ry
- OTK Johan Åström, Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- johtaja Lauri Lyly, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- työmarkkina-asiamies Merja Berglund, Suomen Yrittäjät
- johtaja Markku Salomaa, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK
- puheenjohtaja Lea Karjalainen, Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö TVY ry.

### HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi taloudellisilla ja tuotannollisilla perusteilla irtisanottujen sekä määräaikaisten työntekijöiden uudelleen työllistymisen ja muutosturvan parantamiseksi muutoksia työsopimuslakiin, yhteistoiminnasta yrityksissä annettuun lakiin, julkisesta työvoimapalvelusta annettuun lakiin, työttömyysturvalakiin, työttömyysetuuksien rahoituksesta annettuun lakiin sekä sairausvakuutuslakiin.

Esityksen mukaan työsopimuslakiin lisättäisiin työntekijälle oikeus saada irtisanomisaikana vapaata täydellä palkalla työpaikan etsimistä tai uudelleen työllistymistä edistäviin muihin toimenpiteisiin osallistumista varten. Vapaan määrä riippuisi irtisanotun henkilön irtisanomisaajan pituudesta. Työnantajalle tulisi myös tiedottamis- ja selvityselvöllisyyksiä sekä henkilöstölle että työvoimatoimistolle.

Työttömyysturvalaissa säädettäisiin työllistymisen ja muutosturvan toimintamalliin sisältyvän työllistymisohjelman aikaisesta työllistymisohjelmallisesta. Työllistymisohjelmallisää maksettaisiin yhteensä 185 päivältä ja se maksettaisiin tietyin edellytyksin työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen aikaiseen koulutustukeen sekä ansiopäivärahaan ja peruspäivärahaan. Lisäksi työttömyysturvalakiin ja julkisesta työvoimapaalvelusta annettuun lakiin tehtäisiin muutokset, joiden perusteella peruspäivärahaan ja perustukeen maksettaisiin korotusosaa, joka

vastaa vuoteen 2003 voimassa ollutta erorahaa ja nykyistä ansiopäivärahan korotettua ansio-osaa. Työllistymisohjelmallisät ja peruspäivärahan korotusosat rahoitettaisiin työttömyysvakuutusmaksujen tuotosta.

Esitys liittyy valtion vuoden 2005 ensimmäiseen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2005.

## VALIOKUNNAN KANNANOTOT

### *Perustelut*

Hallituksen esitykseen sisältyvistä lakiehdotuksista sosiaali- ja terveysvaliokunnan toimialaan kuuluvat työttömyysturvalain, työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain sekä sairausvakuutuslain muuttamista koskevat lakiehdotukset. Sosiaali- ja terveysvaliokunta puoltaa oman toimialansa osalta hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä.

Valiokunta pitää esityksen lähtökohtana olevaa tavoitetta irtisanotun työntekijän mahdollisimman pikaisesta työllistämisestä tärkeänä. Työttömyyden estäminen tai sen katkaiseminen riittävän varhain palvelee tehokkaimmin tavoitetta estää pitkäaikaistyöttömyyden syntymistä. Työttömyysturvan maksaminen korotettuna työllistymistä edistävien toimenpiteiden ja oma-toimisen työnhaun ajalta palkitsee työntekijää aktiivisuudesta ja samalla antaa työntekijän taloudelliseen tilanteeseen helpotusta palkkatulojen päättyessä. Näin esitys selkeästi parantaa irtisanomisen kohteeksi joutuneiden työntekijöiden asemaa.

Valiokunta pitää myönteisenä, että hallitus tässä yhteydessä esittää muutosturvan toimintamalliin sinänsä liittymättömänä työttömyysturvan peruspäivärahaa saavien etuuksien parantamista. Työttömyysturvalain uudistamisen yhteydessä erorahan maksamisesta irtisanomistilanteessa luovuttiin ja eroraha korvattiin vuoden 2003 alusta alkaen työttömyyspäivärahan ansio-

osan korotuksella. Koska erorahan poistaminen merkitsi vain peruspäivärahaan oikeutettujen osalta etuuksien heikentymistä irtisanomistilanteessa, on asianmukaista, että tämä epäkohta nyt korjataan.

Ehdotettu uudistus merkitsee työttömyysturvaetuuksien moninaistumista entisestään. Ansiopäiväraha voi muodostua eripituisissa jaksoissa peruspäivärahan suuruudesta perusosasta ja siihen lisättävästä ansio-osasta, korotetusta ansio-osasta, työllistymisohjelmallisällä korotetusta ansiopäivärahasta ja lisäpäiväalisällä korotetusta ansiopäivärahasta. Päivärahaa voidaan maksaa lapsikorotuksella korotettuna taikka työtulojen vuoksi soviteltuna taikka sosiaalietuuksien vuoksi vähennettynä. Etuuksien tason muodostuminen kirjavaksi aiheuttaa järjestelmän vaikeaselkoisuutta ja siten vaikeuttaa kansalaisen mahdollisuuksia tietää oikeuksistaan ja monimutkaistaa myös etuusjärjestelmän toimeenpanoa ja nostaa toimeenpanon kustannuksia.

Valiokunta pitää hyvänä, että lakiehdotuksessa on otettu huomioon määräaikaissa työsuhteissa työskentelevien asema, kun työllisyysohjelmallisän saamisen edellytyksenä oleva 36 kuukauden työskentelyaika lasketaan viimeksi kulu- neen 42 kuukauden ajalta. Ehdotettu uudistus tuo kuitenkin parannusta verrattain vakiintuneesti työelämässä olleiden asemaan. Valiokunta toteaa, että määräaikaaisia töitä tekevien oikeutta etuuksiin tulisi jatkossa pyrkiä paranta-

maan joko alentamalla vaadittavien työnteokuukausien määrää tai pidentämällä työnteon tarkastelujaksoa.

Työllistymisohjelmallisän saamista rajoittaa työttömyysturvalain 6 luvun 3 a §:ssä oleva säännös, jonka mukaan työntekijän riitauttaessa työsuhteen päättämisperusteen päätöstä lisästä ei annetaisi ennen kuin asia irtisanomisen laillisuudesta on lopullisesti ratkaistu. Vastaava säännös on työttömyysturvalain 6 luvun 3 §:ssä koskien korotettua ansio-osaa. Valiokunta kiinnittää työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan huomiota siihen, että säännös voi välillisesti aikaansaada sen, ettei irtisanotto tosiasiallisesti voi riitauttaa työsuhteen päättämistä työttömyysturvan heikkenemisen takia. Kun työllisyysohjelmallisä on vielä selvästi suurempi kuin päiväraham korotusosa, on lisällä tärkeä merkitys työttömän toimeentulolle eikä sen taannehtiva saaminen vuosien jälkeen palvele enää sitä tarkoitusta, jonka lisällä on tarkoitettu olevan pitkäaikaisen työttömyyden ehkäisemiseksi. Valiokunta toteaa, että järjestelmää olisi syytä työntekijä- ja työnantajajärjestöjen välisin sopimuksin kehittää jatkossa niin, ettei laillisten oikeusturvakeinojen käyttö johda irtisanotun henkilön etuuk-sien heikennyksiin.

Valiokunta korostaa, että uudistuksen toimeenpanon onnistuminen vaatii lisätehtäviä saavien työvoimahallinnon viranomaisten riittävää resursointia. Uudistuksen toimiminen työttömyyttä ehkäisevästi edellyttää työvoimaviranomaisilta viivyttelämätöntä toimintaa. Kun irtisanottavien työntekijöiden ja heistä työvoimahallinnon toimenpiteiden piiriin tulevien määrän tarkka ennakointi on vaikeaa, tulee uudistuksen toimeenpanoa seurata ja ryhtyä lisäresurssien turvaamiseen välittömästi, jos hallituksen esityksessä esitetyt laskelmat ja työhallinnolle annettavat lisäresurssit osoittautuvat alimitoitetuiksi. Valiokunta korostaa, että työttöminä jo olevien henkilöiden palvelut eivät saa kärsiä uudistuksen johdosta. Pitkäaikaistyöttömille suunnattujen yksilöllisten aktivointi-, kuntoutus- ja työllistämistoimenpiteiden toteuttaminen hallitusohjelman mukaisesti vaatii jo muutoinkin työvoimaviranomaisten henkilöstöltä tehostettua toimintaa.

#### **Lausunto**

Lausuntonaan sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää

*että työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.*

Helsingissä 13 päivänä toukokuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Valto Koski /sd  
 vpj. Eero Akaan-Penttilä /kok  
 jäs. Sirpa Asko-Seljavaara /kok  
 Marjaana Koskinen /sd  
 Pehr Löfv /r  
 Riikka Moilanen-Savolainen /kesk  
 Aila Paloniemi /kesk  
 Leena Rauhala /kd

Juha Rehula /kesk  
 Paula Risikko /kok  
 Osmo Soininvaara /vihr  
 Tapani Tölli /kesk  
 Raija Vahasalo /kok  
 Erkki Virtanen /vas  
 Tuula Väättäinen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.